

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΣΩΤΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ: «ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΡΑΣΕΙ Η ΠΑΝΩΗΜΙΑ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΜΑΘΕΙ ΚΑΤΙ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ»

Η σαρωτικά ευφυιαθής και αιχμηρή συγγραφέας και δημοσιογράφος -που πολλοί αγαπούν να μισούν- μιλάει για τη δική της καραντίνα στο Παρίσι, για το νέο της βιβλίο και για τον δικό της οδηγό επιβίωσης στον ιλιανήτη του COVID-19.

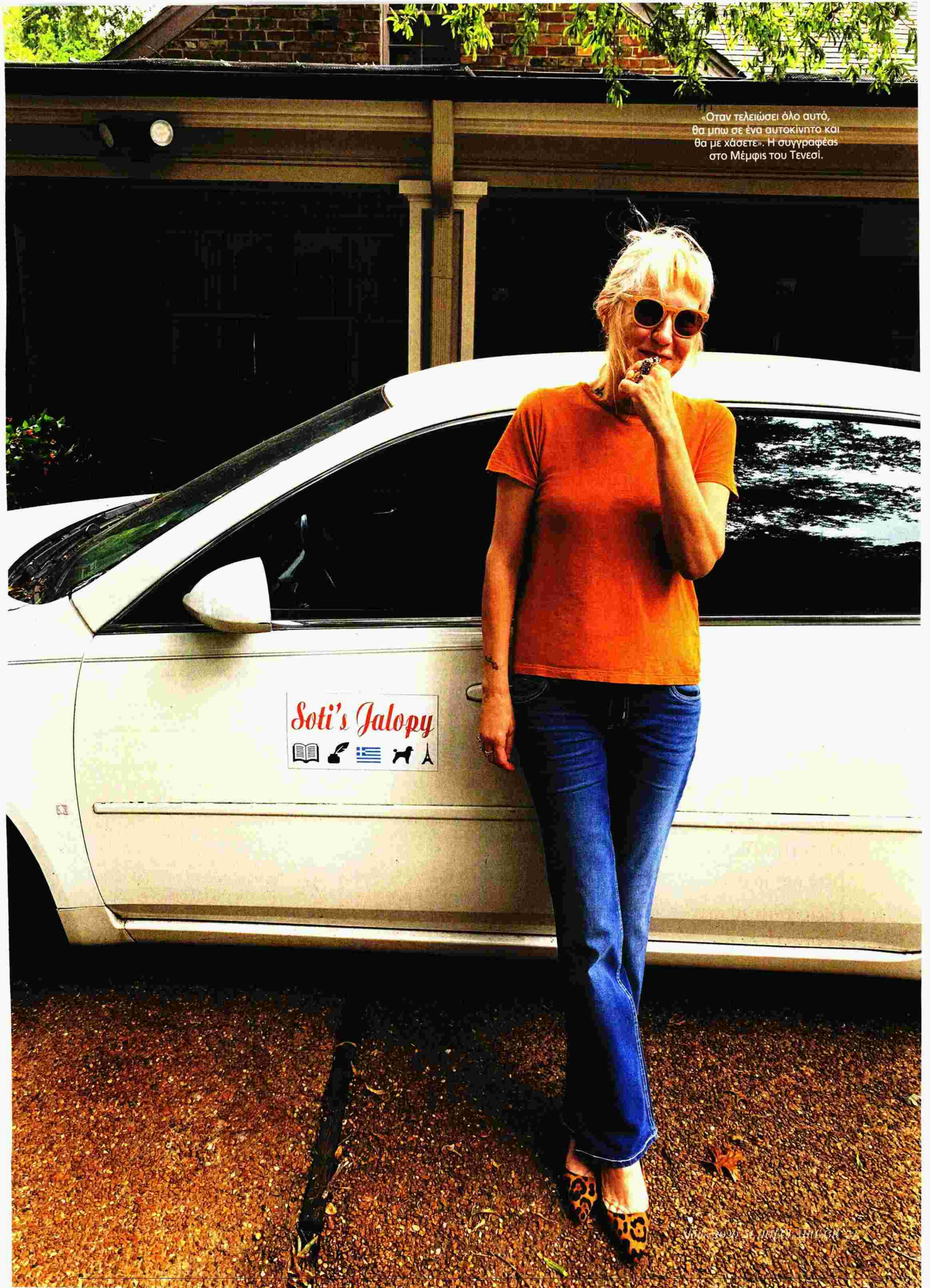
ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΝΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ηταν η 14η-15η ημέρα εκουσίας καραντίνας όταν διάβασα το καινούριο βιβλίο της Σώτης Τριανταφύλλου *Το λούνα παρκ στο ιερό βουνό* (εκδ. Πατάκη). Δεν προλάβαινα να το παραγγείλω, ούτε ήθελα να αγγαρέψω κάποιον δυστυχή κούριερ με μάσκα και τρομοκρατημένο βλέμμα να μου το φέρει στο σπίτι. Αρκέστηκα μετά λύπης -καθότι δηλώνω φετιχίστρια του χαρτιού- σε ένα ψηφιακό αντίτυπο. Το καταβρόχθισα με μανία, ενδίδοντας σε ένα περίεργο κατοχικό σύνδρομο: με τόση κλεισούρα, φόβο και ψυχική απομόνωση, ένιωθα λιμασμένη για πνευματική τροφή.

Το *Λούνα παρκ στο ιερό βουνό* είναι το τρίτο βιβλίο της εν εξελίξει «σοβιετικής» τετραλογίας της (μετά το *Εργοστάσιο των μολυβιών* του 2000 και τις *Σπάνιες γαίες* του 2013). Με τη χώρα σε lockdown και τον SARS-CoV-2 να σαρώνει τον πλανήτη, το ταξίδι αυτό στη δεκαετία του '80, στα πρώτα χρόνια της περεστρόικα και την τότε Σοβιετική Δημοκρατία της Γεωργίας, μου χάρισε κάμποσες ώρες διαφυγής αλλά και απόλυτης ταύτισης: εγκλεισμός, ελεγχόμενη πληροφορία, «πόστλοστ» (ρωσική λέξη που σημαίνει να καμαρώνεις σαν γύφτικο σκερπάνι για την κακογουστιά σου). Ο κλειστοφοβικός κόσμος του υπαρκτού σοσιαλισμού έχει τρομακτικές ομοιότητες με τον πλανήτη της πανδημίας.

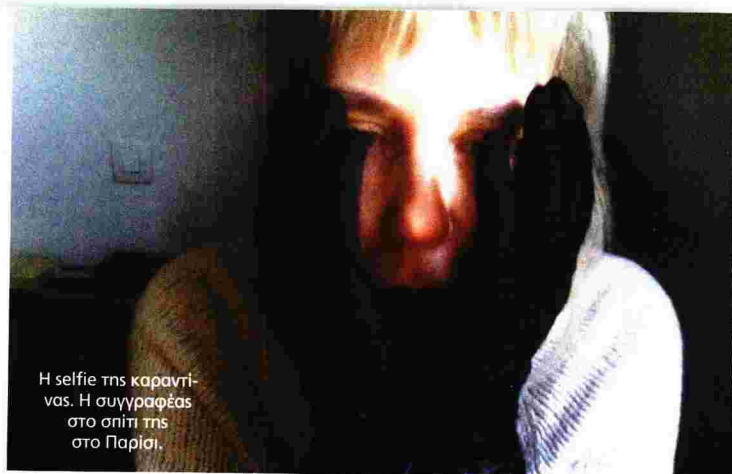
«Όταν τελειώσει όλο αυτό, θα μπω σε ένα αυτοκίνητο και θα με χάσετε». Η συγγραφέας στο Μέμφις του Τενεσί.

11 Μαΐου 2020 11:00 AM

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Μιλίσαμε με τη μόνιμα on the road συγγραφέα και δημοσιογράφο, τώρα έγκλειστη και αυτή, να «υπηρετεί» τη δική της καραντίνα στο Παρίσι. Συζητήσαμε για τον δικό της οδηγό επιβίωσης, για την όχι και τόσο μακρινή επιδημία του AIDS (η ίδια την έζησε και στο Παρίσι και στη Νέα Υόρκη), για εκείνη τη μέρα που

όλα αυτά θα έχουν επιτέλους τελειώσει: «Θα μπω στο αυτοκίνητο και θα με χάσετε». Μου έστειλε την κλασική πλέον selfie καραντίνας και κάποιες φωτογραφίες από το παράθυρό της με τον κόσμο να βγαίνει στα μπαλκόνια να χειροκροτήσει, όπως κάθε βράδυ, τους νοσηλευτές. Μεσούσης της πανδημίας, η απόσταση Αθήνα - Παρίσι δείχνει να έχει εκμηδενιστεί. Όχι μόνο χάρη στην τεχνολογία. Σαν όλο αυτό το συλλογικό τραύμα του καταναγκαστικού social distancing, να μας έχει φέρει σπαρακτικά κοντά.

Διάβασα το καινούριο σου βιβλίο, *Το λούνα παρκ στο ιερό βουνό*, σε συνθήκες εκούσιας καραντίνας - για μένα σηματοδοτεί μία ακόμη πρωτιά, αφού ήταν το πρώτο ψηφιακό βιβλίο που διάβασα. Ο κλειστοφοβικός κόσμος του υπαρκτού σοσιαλισμού μέσα στον οποίο ζει η κεντρική ηρωίδα, η Ιρίνα, μοιάζει σε πολλά με αυτό που βιώνουμε σήμερα. Συμφωνείς;

Πραγματικά, η Σοβιετική Ένωση ήταν ένας κλειστός κόσμος, κυριολεκτικά και μεταφορικά. Οι άνθρωποι δεν ταξίδευαν στο εξωτερικό και έπαιρναν επιλεγμένες πληροφορίες για ό,τι συνέβαινε στον υπόλοιπο κόσμο. Η προπαγάνδα εμποδίζει την επικοινωνία, με αποτέλεσμα η εικόνα που είχαν οι Σοβιετικοί για τη Δύση να είναι εντελώς διαστρεβλωμένη. Και να τροφοδοτεί φυσικά την αυταρέσκεια και τον εθνικισμό τους. Επικρατούσε, εν πολλοίς, στρατιωτική πειθαρχία, αν και ο βαθμός αυτής της συμπεριφοράς εξαρτιόταν από την πολιτική της κάθε εποχής. Πάντως, η Ελλάδα της δεκαετίας του 1970, δηλαδή πριν από την ένταξή μας στην τότε ΕΟΚ, είχε πολλές ομοιότητες με τον υπαρκτό σοσιαλισμό: με την απομόνωση, τον επαρχιωτισμό, το στενό, ενοριακό πνεύμα. Πολλοί από μας έχουμε ζήσει μια εκδοχή του υπαρκτού σοσιαλισμού: έλλειψη φαντασίας και χιούμορ, έλλειψη ερωτισμού, καθυστέρηση, μισογυνία και στενοκεφαλία.

Πώς βιώνεις στο Παρίσι την πανδημία του COVID-19;

Μέχρι αυτή τη στιγμή, μολονότι έχουμε lockdown, κυκλοφορεί πολύς κόσμος - σουπερμάρκετ, βόλτα σκύλου, τζόγκινγκ, ψώνια στο ψιλικατζίδικο- ιδιαίτερα στη γειτονιά μου που δεν είναι τουριστική. Η άνοιξη είναι θεαματική: δεν διευκολύνει τον εγκλεισμό. Νομίζω πάντως ότι το lockdown αφορά κυρίως το τουριστικό Παρίσι όπου συνωστίζονται, υπό κανονικές συνθήκες, τεράστια πλήθη. Για μένα δεν έχουν αλλάξει πολλά πράγματα: πάντοτε εργάζομαι από το σπίτι. Κάνω κάποια μαθήματα μέσω Skype, αλλά, παρότι λατρεύω την τεχνολογία, δεν είμαι ευχαριστημένη: προτιμώ την ατμόσφαιρα της σχολικής τάξης.

Φοβάσαι;

Δεν φοβάμαι καθόλου αν και ξέρω ότι πρέπει να φοβάμαι. Ακολουθώ τις οδηγίες με τη μεγαλύτερη δυνατή σχολαστικότητα και ελπίζω ότι θα τη γλιτώσω. Ούτε έχω κάποιον για τον οποίο να φοβάμαι ότι θα αρρωστήσει: οι περισσότεροι φίλοι μου είναι σχετικά νέοι, κάτι που ίσως τους προστατεύει λίγο, ή προσέχουν όπως πρέπει. Τούτου λεχθέντος, ίσως με βρείτε σε μερικές εβδομάδες νεκρή και σε αποσύνθεση.

Ποιο είναι το δικό σου survival kit την περίοδο αυτή του «συνειδητού αυτοπεριορισμού»;

Same ol' same. Μεταφράζω το πολυσέλιδο βιβλίο του Τομά Πικετί *Κεφάλαιο και ιδεολογία*, μετάφρασα ενδιάμεσως ένα ιταλικό βιβλιαράκι για την επιδημία με τίτλο *Περί μετάδοσης* και ασχολούμαι, όπως πάντοτε, με τα διαβάσματα και τα γραψίματα. Απέξω, το πρόγραμμά μου φαίνεται πολύ βαρετό, αλλά δεν βαριέμαι ποτέ. Επίσης, βλέπω παλιές ταινίες: για μένα που είμαι 63 ετών, οι παλιές ταινίες είναι πολύ παλιές.

«Ο καθένας μας γεννιέται κατέχοντας διπλή υπηκοότητα, μία στο βασίλειο των υγιών και μία στο βασίλειο των αρρώστων. Αν και όλοι μας προτιμούμε να χρησιμοποιούμε μόνο το διαβατήριό του υγιούς, αργά ή γρήγορα καθένας μας υποχρεώνεται, τουλάχιστον για ένα χρονικό διάστημα, να πολιτογραφηθεί υπήκοος εκείνου του άλλου τόπου», γράφει η Σούζαν Σόντταγκ στον πρόλογο του βιβλίου της *Η νόσος ως μεταφορά - Το AIDS και οι μεταφορές του* (εκδ. Υψίλον). Έχεις βρεθεί ποτέ σοβαρά στην άλλη πλευρά;

Όχι, δεν έχω αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα υγείας αν και πολλές φορές έχω τρομάξει. Ήταν

“
Τρία είναι τα μαθήματα όπου πρέπει να εμβαθύνουμε στο σχολείο: η Γλώσσα, τα Μαθηματικά και η Ιστορία. Αυτά καθορίζουν την πολιτική μας αγωγή, τη συμπεριφορά μας ως πολιτών μιας χώρας και ενός κόσμου
”

ζήτημα καλής τύχης. Σε αυτό το δοκίμιο, όπου η Σόνταγκ προσπαθεί να καταρρίψει τα στερεότυπα των ασθενειών (ποιος τύπος ανθρώπου παθαίνει καρκίνο ή φυματίωση), νομίζω ότι βρισκόμαστε μπροστά σε δογματικό αντιδογματισμό. Ο καθένας από μας έχει συνήθως ροπή σε κάποιες μορφές ασθενειών και δεν έχει σε άλλες, ανάλογα με τον τρόπο της ζωής του και την ιδιοσυγκρασία του. Φυσικά η τύχη είναι πάντοτε ένας παράγοντας. Πάντα πίστευα ότι θα σκοτωθώ σε αυτοκινητικό, αλλά, δεδομένου ότι τα τελευταία χρόνια οδηγώ πιο αργά, το ενδεχόμενο μου φαίνεται απίθανο. Κάτι άλλο θα με βρει.

Το νέο σου βιβλίο με ταξίδεψε, μεταξύ άλλων, στη δεκαετία του '80. Αν δεν απατώμαι, πήγες πρώτη φορά στο Παρίσι το 1980, όταν δηλαδή άρχισε να ξεσπάει η επιδημία του AIDS (η οποία, το έχουμε ξεχάσει, μόνο στη Γαλλία είχε 35.000 θύματα). Θυμάσαι πώς βίωσε τότε ο πλανήτης εκείνη την επιδημία; Τι ομοιότητες και τι διαφορές υπήρχαν σε σχέση με αυτό που ζει σήμερα;

Στο Παρίσι εγκαταστάθηκα στην αρχή του 1980, της χρονιάς, όχι της δεκαετίας. Και όταν άρχισε η επιδημία, περίπου τρία χρόνια αργότερα, δεν είχαμε αντιληφθεί ότι μας αφορούσε όλους. Αργότερα, στη Νέα Υόρκη, βρέθηκα πολύ κοντά στην επιδημία, στο φρικτό της θέαμα: ολόκληρη η πόλη, μαζί με τα άλλα προβλήματά της εκείνη την εποχή (χρεοκοπία, εγκληματικότητα, αστική παρακμή), ήταν στα πρόθυρα της κατάρρευσης· έμοιαζε να σκίζεται στις ραφές. Ήταν η χειρότερη εποχή της Νέας Υόρκης· αργότερα, την περιέγραφα σε ένα βιβλίο με τίτλο *Κινέζικα κουτιά*. Ο τίτλος ακούγεται κάπως παράξενα σήμερα... Όσο για τη Γαλλία, το εθνικό σύστημα υγείας δεν επιτρέπει την αθλιότητα που επιτρέπει το αμερικανικό: και παρ' όλα αυτά, παντού, το AIDS τα πρώτα χρόνια, μέχρι δηλαδή τα αντιρετροϊκά φάρμακα, σήμαινε θάνατο, ήταν μια κατάσταση τρομερή μπροστά στην οποία ο εν λόγω κορωνοϊός φαίνεται απλή γριπούλα ή, έστω, πνευμονία από την οποία έχεις πολλές πιθανότητες να ιαθείς. Εξάλλου, το AIDS είχε έναν ιδιαίτερο κοινωνικό στιγματισμό, ήταν σκέπη συμφορά. Τα αντιρετροϊκά φάρμακα έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στο να ξεχαστεί αυτή η τόσο οδυνηρή εμπειρία. Κάπως έτσι λειτουργεί το ανθρώπινο είδος· ξεχνώντας.

Όπως και στην επιδημία του AIDS, υπάρχει και σήμερα άφθονη συνωμοσιολογία, παραπληροφόρηση, γιατροσόφια, junk science, ακόμα και αρνητές της νόσου. Ελλοχεύει, πιστεύεις, ο κίνδυνος η παραφιλολογία και οι μετα-αλήθειες γύρω από τον κορωνοϊό να επισκιάσουν την επιστημονική αλήθεια γύρω από αυτόν;

Οι ανθρώπινες κοινωνίες προχωρούν αργά και με ρυθμό που κάποτε-κάποτε επιβραδύνεται. Και πάντοτε θα υπάρχει η μαγική σκέψη, ο ανορθολογισμός, οι ιδεοληψίες. Το πρόβλημα είναι ότι ζητάμε από την επιστήμη βεβαιότητες κι εκείνη μας δίνει, πεισματικά, «γνώμες»: τα μέλη των επιστημονικών κοινοτήτων έχουν μεταξύ τους οξύτατες διαφωνίες. Ομως αυτή είναι η ουσία και η αξία της επιστήμης· δεν είναι σαν τη θρησκεία που προσφέρει έτοιμες λύσεις και απαιτεί συμμόρφωση χωρίς έρευνα. Δεν είναι ούτε σαν τη συνωμοσιολογία που απλουστάτα λέει τρέλες. Αρα βρισκόμαστε σε μια δίνη γνωμών και πρέπει να επιστρατεύουμε την προσωπική μας κριτική ικανότητα προκειμένου να παίρνουμε αποφάσεις. Η αλήθεια είναι ότι όσο πιο κοντά βρισκόμαστε στη μαθηματική λογική, τόσο διαυγέστερη είναι η οπτική μας. Οι άνθρωποι που δυσπιστούν έναντι των μαθηματικών είναι επιρρεπείς στον ανορθολογισμό και στο λάθος. Τρία είναι τα βασικά μαθήματα στα οποία πρέπει να εμβαθύνουμε στο σχολείο: η Γλώσσα, τα Μαθηματικά, η Ιστορία. Αυτά καθορίζουν την πολιτική μας αγωγή, τη συμπεριφορά μας ως πολιτών μιας χώρας και ενός κόσμου.

Οι περισσότεροι Έλληνες δείχνουν να έχουν συμμορφωθεί με τα μέτρα για την προστασία από τον κορωνοϊό, χωρίς να απουσιάζουν οι γνωστές εξαιρέσεις των ανεγκέφαλων που συνωστίζονται στις παραλίες ή στις λαϊκές αγορές. Πόσο, θεωρείς, ότι θα αλλάξει η πανδημία τη «συγκρουσιακή», «οθωμανική», όπως την έχεις χαρακτηρίσει στο παρελθόν, σχέση του Έλληνα με το νόμο; Μήπως η απειλή κατά της δημόσιας υγείας μάς βρίσκει επιτέλους ενωμένους;

Πρώτον, είναι ζήτημα υγείας και τα ζητήματα υγείας έχουν, όπως είναι φυσικό, προτεραιότητα στην ατζέντα κάθε ανθρώπου. Δεύτερον, ας μην ξεχνάμε ότι στην κοινωνία έρχονται καινούριες γενιές απομακρυσμένες από τα ήθη της Τουρκοκρατίας. Τρίτον, η

Φωτογραφία από το διαμέρισμά της στο Παρίσι. Κάθε βράδυ στις 8 οι άνθρωποι βγαίνουν στα μπαλκόνια και χειροκροτούν γιατρούς και νοσηλεύτες.

Μάιος 2020, MARIECLAIRE, GR 75

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

σημερινή κυβέρνηση φαίνεται ψυχραιμη και σοβαρή, σε συντονισμό με άλλες ευρωπαϊκές ηγεσίες - θα δείξει αν η πολιτική αυτή είναι η σωστή. Ταξιδεύουμε όλοι στο σκοτάδι: ξέρουμε ακόμα πολύ λίγα για τον SARS-CoV-2. Όλα αυτά μας συμβαίνουν μετά από δέκα χρόνια ομαδικής παράκρουσης, αλλά ίσως έχουν συντελέσει σε κάποια νομιμοφροσύνη. Εύχομαι να τα πάμε καλά, δεν ξέρω τι να κάνω ώστε να βοηθήσω λίγο για να τα πάμε καλά. Είναι μια δοκιμασία που μπορεί να μας κάνει καλύτερους.

Πόσο θα οξύνει τις ανισότητες η πανδημία του κορωνοϊού στην πληγείσα από την παρατεταμένη κρίση Ελλάδα. που δεν είχε καν προλάβει να αναρρώσει;

Δεν είμαι σε θέση να διαμορφώσω εικόνα. Οι οικονομολόγοι έχουν ήδη αρχίσει να θρηνούν: μερικοί λένε πως όταν ξεμυτίσουμε από το σπίτι, θα βρεθούμε σε έναν καινούριο, άγνωστο κόσμο. Το στοιχείο της δικής μας κυβέρνησης είναι να διαχειριστεί την επερχόμενη φτώχεια με δικαιοσύνη, χωρίς να επιδεινώσει τις ενδεχόμενες ανισότητες. Υπάρχουν τρόποι: η φτώχεια γίνεται ανεκτή υπό δύο προϋποθέσεις: να μην είναι εξαθλίωση και να είναι μοιρασμένη λίγο-πολύ σε όλους.

Ποιοι νομίζεις ότι θα πληγούν περισσότερο;

Εξαρτάται από τη διαχείριση. Ομως, δεν είναι απίθανο, αν η επιδημία τερματιστεί πριν από το καλοκαίρι, να έχουμε μικρότερες απώλειες από άλλες χώρες. Γενικά, στην Ελλάδα, νομίζω ότι πλύνονται περισσότερο οι μικροί επιχειρηματίες, δηλαδή η κοινωνική ομάδα που κάνει τη ρόδα του κόσμου να γυρίζει.

Μπορείς να μου συνοψίσεις τα πρώτα βασικά χαρακτηριστικά της παγκόσμιας κοινωνίας του κορωνοϊού;

Δεν νομίζω ότι θα φτάσουμε σε μια κοινωνία όπου θα μας καθοδηγεί μια χαζο-πρωτεΐνη. Ίσως μου λείπει η φαντασία. Αυτό που με απασχολεί περισσότερο είναι να μην περάσει η επιδημία χωρίς να έχουμε μάθει κάτι σπουδαίο για τον εαυτό μας και τον κόσμο. Υπάρχει πιθανότητα να τα ξεχάσουμε όλα και να επαναλάβουμε τις ίδιες ανοησίες στο περιβάλλον και στις διεθνείς σχέσεις. Ηδη μαινεται ο πόλεμος για τον έλεγχο του αφηγήματος. Η Κίνα εμφανίζεται τώρα ως αναρρώσασα ασθενής που στέλνει αεροσκάφη με μάσκες και επιστημονική βοήθεια, την οποία πρέπει να ευγνωμονούμε για τη δραστηκή αναχαίτιση της πανδημίας. **Οι ΗΠΑ του Τραμπ επέρριψαν αρχικά την ευθύνη στην Κίνα, ύστερα στην Ευρώπη. Τι προβλέπεις;**

Δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε ολοκληρωτικά καθεστώτα και ασουνάρτητους ηγέτες. Η Κίνα και οι σημερινές ΗΠΑ αξίζουν η μία την άλλη. Αλλά είναι τόσο παγιωμένα τα διεθνή συμφέροντα και οι τρόποι με τους οποίους αυτά εξυπηρετούνται ώστε χρειάζονται τεράστιες ρήξεις για να αλλάξουν. Έχω τον ευσεβή πόθο ότι ο Ντόναλντ Τραμπ θα τα θαλασσώσει τόσο άσχημα ώστε οι Αμερικανοί θα στραφούν εναντίον του και θα αναδείξουν τον Μπέρνι Σάντερς. Χα, χα, χα, dream on Soti, dream on. Ομως, στις ΗΠΑ χρειάζεται μια μορφή επανάστασης. Κι όσο για την Κίνα, πιθανότατα οι Κινέζοι να ανακαλύψουν τις αρετές της δημοκρατίας προτού να είναι πολύ αργά. Είναι κρίσιμο το να αναλάβουν τις ευθύνες τους οι βασικοί ένοχοι αυτής της κατάστασης.

Ποια Αμερική θα επιλέξει να προτάξει ο Τραμπ; Αν και το ρεκόρ στις πωλήσεις όπλων μάς δίνει μια ιδέα...

Οι μισοί Αμερικανοί πολίτες δεν είναι πολίτες. Το πάχος, η παχυσαρκία, έχει επηρεάσει το μυαλό. Ορίστε μια ασθένεια ως μεταφορά: τρώνε, καταναλώνουν με μανία, και κάθε Σαββατοκύριακο εξασκούνται στη σκοποβολή. Αλλά οι άλλοι μισοί... οι άλλοι μισοί τραβάνε τα μαλλιά τους... Κι εγώ αυτό κάνω.

Ευελπιστούμε ότι η καραντίνα θα φέρει, αν μη τι άλλο, τους Έλληνες λίγο πιο κοντά στο βιβλίο. Πώς έχει διαμορφωθεί η δική σου συγγραφική ανάγκη τα τελευταία χρόνια, με τη συνεχή απαξίωση του βιβλίου και τη συρρίκνωση του αναγνωστικού κοινού;

Τώρα θα πω: dream on Lena, dream on. Οποιος δεν έχει μάθει να διαβάζει, δεν θα μάθει με την καραντίνα. Αλλά αν συνεχίσουμε έτσι, θα γίνουμε σαν τους προαναφερθέντες (Αμερικανούς). Τα κοινωνικά δίκτυα με τα οποία ασχολούνται οι Έλληνες υπονομεύουν την ατομική εξυπνάδα και τη δημοκρατία, καταληστεύουν τον χρόνο και δημιουργούν πλήθος ψευδαισθήσεων μέσα σε ένα πφαίστειο ψευτο-γνωμών, αγένειας, κοινωνικού φθόνου και μίσους.

Γιατί επιμένεις όχι απλά να ασχολείσαι με τη Σοβιετική Ένωση, αλλά και να καταθέτεις σήμερα μια τοιοχογραφία της μάλλον αφανούς πρώην Σοβιετικής Δημοκρατίας της Γεωργίας;

Η συγγραφέας σε λόφο πάνω από την Τιφλίδα, όπου διαδραματίζεται το μυθιστόρημά της, *Το Λούνα Παρκ στο Ιερό Βουνό*.

Η λογοτεχνία φωτίζει τις σκοτεινές γωνίες, βγάζει στο φως τους ξεχασμένους.

Γιατί, επίσης, επέλεξε να γράψεις για την αποτυχημένη αεροπειρατεία μιας ομάδας δυτικόφιλων Γεωργιανών στα πρώτα χρόνια της γκλάστνοουτ και της περεστρόικα;

Μου φαινόταν αληθινή τραγωδία. Οι τραγωδίες έχουν συχνά μέσα τους το στοιχείο της αποκοτιάς, της λανθασμένης εκτίμησης των συνθηκών. Αυτή η νεανική παρέα και όλα όσα ονειρεύτηκε είναι υλικό της λογοτεχνίας. Οι αποτυχημένες αεροπειρατείες είναι υλικό της λογοτεχνίας - όχι οι επιτυχημένες.

Πόσο καιρό διήρκεσε η έρευνα για το βιβλίο; Ταξίδεψες στην Τιφλίδα;

Σπουδάζω τη σοβιετική ιστορία επί 40 χρόνια, οπότε δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα πότε άρχισε η ενασχόληση με τη δεκαετία του 1980 στη Γεωργία, και με αυτούς τους Γεωργιανούς ροκάδες. Ναι, πήγα στη Γεωργία: στην Τιφλίδα, στο Μπατούμι, στο Κιουτάισι.

Τι αγάπες και τι μίσους σε αυτήν;

Μοιάζει κάπως με την Ελλάδα μιας περασμένης εποχής, ιδιαίτερα η επαρχία. Οι νεαροί Γεωργιανοί μου φάνηκαν πρόθυμοι να ενωθούν με τον ευρωπαϊκό κόσμο και να πάνε μπροστά. Αλλά είναι βαριά η κληρονομιά και η σκιά του κομμουνισμού - στη Γεωργία οι άνθρωποι έχουν χάσει επεισόδια της Ιστορίας. Θα χρειαστούν δεκαετίες για να αποτινάξουν τον εθνικισμό που τους βοήθησε να ζουν δίπλα στους Ρώσους. Ο γεωργιανός εθνικισμός μπορεί να κρατήσει τη χώρα σε κατάσταση υπανάπτυξης. Ο εθνικισμός και η θρησκεία είναι το όπιο όλων των λαών.

Μέσα στο βιβλίο σου επισκεπτόμαστε μία ακόμη μαύρη σελίδα της δεκαετίας του '80, το Τσερνόμπιλ. Η ομώνυμη σειρά του HBO -την είδες;- έστειλε ορδές τουριστών στον τόπο της πυρηνικής καταστροφής για μια selfie δίπλα στις χαροκαμένες Ουκρανές γιαγιάδες. Μάθαμε τελικά τίποτα από εκείνη την τραγωδία;

Οποσδήποτε οι πυρηνικοί σταθμοί είναι σήμερα πολύ ασφαλέστεροι, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία. Το Τσερνόμπιλ έγινε ένα σύμβολο: η αρχή του τέλους για τη Σοβιετική Ένωση. Διότι συμπύκνωσε πολλά, ίσως όλα, τα στραβά της: την πρόχειρη και βιαστική εκβιομηχάνιση, την κρυψινόια, τις παρανοσιδέιες έμμονες ιδέες του καθεστώτος, τη δυσλειτουργία της οργανωτικής δομής, την αυθαιρεσία των διευθυντικών στελεχών. Το Τσερνόμπιλ -το έδειχνε πολύ καλά η σειρά του HBO- ήταν ένα μικρό κομματάκι του μηχανισμού που διαλύθηκε παρασύροντας τα πάντα. Ήταν ένα φαινόμενο πύργου με τραπουλόχαρτα που ο Γκορμπατσόφ δεν κατάφερε να αποτρέψει. Ετσι φτάσαμε στο σημερινό ρωσικό έκτρωμα.

Στις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες, η επιστροφή στην κανονικότητα μετά από τόσα χρόνια καταπίεσης ήταν, όπως δείχνεις στο βιβλίο, μια επώδυνη διαδικασία. Μπορείς να προβλέψεις πώς θα είναι η επάνοδος στην κανονικότητα μετά την επέλαση του κορωνοϊού; Ποιες πιστεύεις ότι θα είναι οι μακροπρόθεσμες παρενέργειες αυτής της «new isolation» («νέας απομόνωσης»), όπως την περιγράφει ο βρετανικός *Guardian*;

Νομίζω ότι θα ξεχυθούμε στους δρόμους αλαλάζοντας. Όμως τίποτα στις χειρονομίες μας δεν θα είναι πια το ίδιο. Η λεγόμενη «κοινωνική απόσταση» θα γίνει κανόνας. Υπάρχουν εκατομμύρια ιοί, μερικοί από τους οποίους μπορούν να μας βλάψουν πάρα πολύ σοβαρά. Όλα αυτά πρέπει να ληφθούν υπόψη: το πρότυπο της ανάπτυξης, το πρότυπο του εμπορίου, το πρότυπο της αναπαραγωγής - όλα χρειάζονται μεταρρύθμιση. Πολλή δουλειά για μας τους τόσο σκληρούς, αμελείς και απερισκεπτούς. **Για έναν άνθρωπο εκ πεποιθήσεως on the road, όπως εσύ, πώς είναι αυτός ο παρατεταμένος εγκλεισμός;**

Όταν βγω από την καραντίνα θα μω σε ένα αυτοκίνητο και θα με χάσετε.

Εξ όσων βλέπεις μέχρι τώρα, οι άνθρωποι του πνεύματος τείνουν να αδρανοποιούνται από την πανδημία ή να κινητοποιούνται περισσότερο;

Το να μας περιγράφουν τι μαγειρεύουν ή τι βλέπουν στο Netflix δεν μας βοηθάει σε τίποτα. Χρειαζόμαστε νέες ιδέες. Γενικά πιστεύω ότι «οι άνθρωποι του πνεύματος» νομίζουν πως αποτελούν το κέντρο του σύμπαντος. Εξαιρέσεις υπάρχουν.

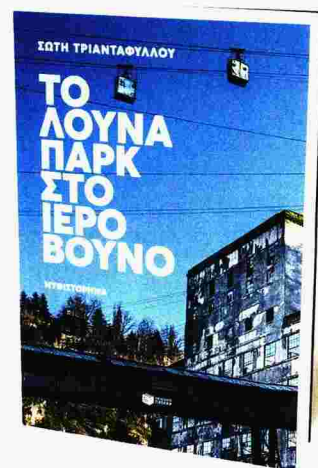
Τελικά, ο COVID-19 θα σημάει το τέλος της παγκοσμιοποίησης;

Όχι, αλλά και πριν από την πανδημία υπήρχαν τάσεις επιστροφής ή επιμονής στα εθνικά κράτη, άρα μια επιθυμία εναντίον της παγκοσμιοποίησης. Σε ό,τι αφορά την Ευρώπη, αυτό είναι αρκετά απογοητευτικό. Δεν φαίνεται να παίρνει τον δρόμο της ομοσπονδίας. Η ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης εκκρεμεί. Το θέμα είναι πώς θα διατηρήσουμε τις αρετές της παγκοσμιοποίησης χωρίς τα μειονεκτήματά της: είναι μεγαλεπήβολο σχέδιο που σημαίνει εκδημοκρατισμό και παγκόσμια διαφάνεια.

Σε ενοχλεί που δεν μπορείς να πάρεις το πρώτο αεροπλάνο να έρθεις στην Ελλάδα;

Είχα προγραμματίσει να έρθω στην Ελλάδα για λίγες ημέρες στη διάρκεια του καθολικού Πάσχα. Αυτό το αεροπλάνο το έχασα. Ίσως καταφέρω να έρθω το καλοκαίρι. mc

“
Το Τσερνόμπιλ
ήταν ένα
φαινόμενο
πύργου με
τραπουλόχαρτα
που ο
Γκορμπατσόφ
δεν κατάφερε
να αποτρέψει.
Ετσι φτάσαμε
στο σημερινό
ρωσικό έκτρωμα
”

Το πιο πρόσφατο βιβλίο της, *Το Λούνα Παρκ στο Ιερό Βουνο* (εκδόσεις Πατάκη).

